

Tekenen in de tijd 232

31 december 2023-6 januari 2024

'Wie hoopt er nog op wat hij al ziet?', vraagt Paulus de Romeinen retorisch. Voor Erik Borgman is er weinig in de grote lijn van het nieuws dat hoop geeft. Als de apostel gelijk heeft, geeft dit bij uitstek de kans om van hoop te leven. Maar lukt het op deze uitnodiging tot toekomst in te gaan?

Het vatte wat mij betreft het hele jaaroverzicht van het NOS-journaal van afgelopen zaterdag samen: de beelden van de musici die op 17 september op de A12 het *Dies Irae* uit het requiem van Mozart ten gehore brachten. *Extinction Rebellion* schrikt er niet voor terug religieuze symboliek in te zetten bij het aan de kaak stellen van de voortgaande aantasting van de aarde. De wijze waarop de aarde zich het afgelopen jaar heeft gedragen, kan inderdaad gezien worden als een *Dies Irae*, een Dag van Oordeel over onze manier van leven en onze collectieve reactie op de gevolgen daarvan. De tekst van het *Dies Irae* stamt uit de dertiende eeuw en is een lange – negentien drieregelige strofen – waarschuwing voor Gods laatste oordeel:

Wie zal als de mensen opgaan
en natuur en dood verbaasd staan
tegen 's rechters oordeel ingaan?

Dan brengt men het boek naar voren
en laat ieder alles horen
wat de wereld is beschoren.

Zo de strofen 4 en 5 in de poëtische vertaling van Jan Willem Schulte Nordholt. De politie had een week eerder instrumenten in beslag genomen, volgens de officiële verklaring omdat de agenten door 'het lawaai' hun instructies niet konden horen. Daarom maakten de muzikanten de klanken met hun stem terwijl ze de gebaren maakten die horen bij het bespelen van violen, altviolen en cello's. Anderen zongen de tekst. Een opname hiervan is te zien op <https://youtu.be/hXecgWkO3eY>. Je kunt het oordeel wel het zwijgen op willen leggen, maar het is er toch.

Wat mij betreft gedragen de demonstranten zich niettemin iets te veel alsof zij zelf de grond van het oordeel zouden zijn, alsof zij het vellen. Zelf voel ik mij meer thuis bij de tekst van de strofes 12 en 15 van het gedicht, in onderlinge samenhang:

Hoor mijn zuchten, ik ben schuldig,
schaamrood kleurt mij menigvuldig,
God, hoor hoe 'k U smeeek en huldig.
[...]

Laat mij niet bij bokken dwalen,
wil mij bij uw schapen halen,
dan geneest uw hand mijn kwalen.

Ik wil graag bij horen bij de kant van het goede, maar daar heb ik hulp en steun bij nodig. Ik kan mij niet zomaar losmaken van alles wat door fossiele brandstof wordt aangedreven, verwarmd of met behulp ervan wordt geproduceerd. En als ik het wel

kan, ben ik in mijn keuze om het ook te doen niet steeds vastberaden – vaker niet dan wel, eerlijk gezegd.

Als de Rechter is gezeten:
wat geheim is, wordt geweten,
niets blijft strafloos of vergeten.
[...]

Koning voor wiens macht wij beven,
die uw heil'gen het heil zult geven:
red mij, bron van troost en leven.

Aldus de strofen 6 en 11.

Niet helemaal alles, maar de grote lijn van het nieuwsoverzicht zaterdagavond riep dezelfde emotie bij mij op. Wanhoop, schaamte en verlangen naar vergeving. Over de uitzichtloosheid van het geweld, de onmacht van bestuurders, de lafheid en soms ronduit kwade trouw van regeringsleiders en politici, de angstigheid en het gevoel van hopeloosheid van mijzelf. Het overzicht ging aan het einde te rade bij het tekstschrijverscollectief Loesje en dat kwam op basis van de scherpe blik voor taal die het collectief typeert, met de inderdaad troostende verzekering: 'Zelfs in een puinhoop is hoop te vinden.' Zijn wij bereid en in staat, ben ik bereid en in staat mijn handelen en mijn leven op deze hoop te baseren? Dat is, zo realiseer ik mij steeds meer, wat er nu wordt gevraagd. Horen wij deze vraag? Komen wij tot het juiste antwoord? En zo ja, vertrouwen wij dit antwoord dan en blijven we erbij?

Kort voor het jaarnaal-jaaroverzicht had ik in de vespers de zesvoudige bemoediging van de apostel Johannes voorgelezen:

Ik schrijf u, kinderen, dat uw zonden vergeven zijn ter wille van zijn naam. Ik schrijf u, vaders, dat u Hem kent die er was vanaf het begin. Ik schrijf u, jonge mannen, dat u de boze overwonnen hebt. Kinderen, ik schrijf u dat u de Vader kent. Ik schrijf u, vaders, dat u Hem kent die er was vanaf het begin. Ik schrijf u, jonge mannen, dat u sterk bent. Gods woord woont in u en u hebt de boze overwonnen (1 Johannes 2,12-14).

Jullie weten het antwoord wel, schrijft de apostel. Het werd zichtbaar in Jezus en in reactie op Hem klinkt het in je op. Je kunt het vertrouwen, want het komt van God die boven elke aardse autoriteit staat en het begin vóór alle begin is, de kracht die sterker is dan elke kracht. Deze kracht opent steeds opnieuw onze toekomst. Wij hoeven alleen maar binnen te gaan en toch blijven we maar aarzelen op de drempel. Maar: 'Wie zegt dat hij met God verbonden is, moet zelf leven zoals Jezus geleefd heeft' (1 Johannes 2,6), dat wil zeggen van de liefde van God.

Ik weet oprecht niet of het komende jaar beter zal zijn dan het jaar dat als ik dit schrijf, bijna is afgelopen. Ik weet wel dat het beter *kan* zijn en dat velen hopen dat het beter zal worden. Als we nu eens gewoon naar deze hoop zouden leven ... Zalig nieuwjaar!

Erik Borgman, lekendominicaan
voorzitter van de programmaraad van het Huis van Dominicus in Utrecht